

Litteraturoversikt

TITEL:

**Ghosts of Afghanistan: The Haunted
Battleground**

FÖRFATTARE:

Jonathan Steele

FÖRLAG:

Counterpoint, Berkeley, USA 2011

Boken är en krönika över en olycklig afghansk historia. Författaren, journalist från engelska *the Guardian*, erbjuder en nyttigt repetitionskurs för den som börjat glömma hur allt har gått till sedan Sovjetunionens invasion av Afghanistan i december 1979. Framför allt tar han ställning mot dem som utifrån har velat påverka utvecklingen och som i praktiken har kommit som inkräktare.

När Gorbatjov, under omvärldens starka kritik mot sovjetisk maktpolitik, ärvde problemet Afghanistan bestämde han sig för ett uttåg och hans generaler höll med. Obama i motsvarande situation bestämde sig istället för en militär upptrappning påhejad av sina generaler och i stort sett med internationellt stöd.

Med sin parallell visar Jonathan Steele tydligt vem som i hans tycke handlade rekommendabelt. Hans återkommande besök i framför allt Helmand i sydväst ger en tröstlös bild av svårigheterna att skapa ett fungerande samhälle, samtidigt som han bedömer att ingen part framöver kommer att behärska hela landet. Lösningen som han ser det är en uppgörelse mellan alla Afghanistans intressenter, inklusive talibaner och andra motståndsrörelser och med hög grad av självstyre i provinserna.

TITEL:

**Berlin 1961: Kennedy, Khrushchev, and
the Most Dangerous Place on Earth**

FÖRFATTARE:

Frederick Kempe

FÖRLAG:

G.P. Putnam's Sons, New York 2011

Säg Kennedy och Berlin, och de flesta tänker på hans ord sommaren 1963 utanför rådhuset i Västberlin: Ich bin ein Berliner. Det är så många alltså ser sig den evigt glamoröse presidenten, brinnande för frihetens sak; ett ofullbordat löfte. De som vill hålla fast vid Kennedymyten ska kanske inte läsa den här boken.

Författaren, amerikansk skribent med tyska föräldrar, ger ingen vacker bild av John F Kennedy. 1961 blev ett svårt år för denne nybörjare i Vita huset. Efter inledande missgrepp blev han i Wien illa åtgångnen av Chrusjtjov vid deras enda toppmöte. Sovjetledaren kände sig ha ett bestående övertag, och det ledde till att den östtyske ledaren Ulbricht fick klartecken för att stänga in sin befolkning med muren, något som väst fann sig i utan större åthävor.

Till bokens teser hör att Kennedy, fixerad vid ett växande kärnvapenhot, snarast tog muren med lättnad och absolut inte ville sätta hårt mot hårt. Berlinarnas öde engagerade honom inte alls den gången. Författaren går här långt genom att hävda att Kennedys undfallenhet inte bara lockade Chrusjtjov att året därpå utlösa Kubakrisen utan förlängde det kalla kriget med flera årtionden. Men boken kan gott läsas för sin dramatik, särskilt dygnet när amerikanska stridsvagnar mot Vita husets avsikter konfronterade sovjetiska vid Checkpoint Charlie.

TITEL:

Among the Truthers

*A Journey through America's Growing
Conspiracist Underground*

FÖRFATTARE:

Jonathan Kay

FÖRLAG:

HarperCollins, New York

Konspirationstänkarna finns mitt ibland oss. På sin undersökande vandring mellan olika amerikanska miljöer och sekter träffar författaren, kanadensisk journalist, anmärkningsvärt många välbeställda män – det är mest män – ur goda sociala miljöer som utan tvekan kastar ur sig vilka ”sanningar” som helst. Mest kända är påståendena om att Bushadministrationen själv förstörde World Trade Center-tornen, sedan judiska hyresgäster hade satt sig i säkerhet. Hit hör förstås de senaste årens påstående om att Obama inte är amerikan.

Mycken skada åstadkoms – dit hör lögnerna om Sions vises protokoll. Antisemitismen lever, sida vid sida av skräck för muslimer. Författaren hävdar med ett resonemang om psykologiskt-sociala faktorer att vi alltsedan franska revolutionen och frimureriet möter föreställningar hos människor att, ”maktens folk”, storkapitalister och andra, för oss bakom ljuset. Märkliga orsakskedjor fabriceras.

Ett liknande resonemang kunde föras i Sverige, där vi möter dem som inte tror på att det var WP-ubåtar i Hårsfjärden, att Olof Palme föll offer för en ensam mördare eller att *Estonia* sjönk därför att hon tog in vatten. Några sätter rent av ihop händelserna, och inte oväntat kan man även i vårt land möta dem som drar in WTC-attentatet i samma bild. I väntan på en svensk undersökning får vi nöja oss med tankeställarna från en kusligt utbredd USA-miljö.

TITEL:

**Counterstrike: The Untold Story of
America's Secret Campaign Against Al
Qaeda**

FÖRFATTARE:

Eric Schmitt & Thom Shanker

FÖRLAG:

Times Books, Henry Holt and
Company, New York 2011

Om möjligheterna att avskräcka våldsgrupper handlar denna bok. Det som fungerade under det kalla kriget borde gälla även mot terrorism. Det tror de två författarna efter en genomgång av hur USA med viss möda har lyckats förena specialister hos CIA, Pentagon och andra säkerhetsorgan i gemensamma ansträngningar att bjuda Al Qaida motstånd i etern, cybervärlden och på slagfältet.

Under Obamas presidentperiod har också en rad från rättssynpunkt starkt ifrågasatta bekämpningar med bl a förarlösa plan, drönare, även mot egna medborgare genomförts. Kulmen hittills är ihjälskjutningen av Osama Bin Ladin i maj 2011. Målet är att tvinga presumtiva massmördare att väga fördelar mot risker med aktioner.

Avskräckningen fungerade fullt ut mellan supermakterna; de gav sig inte direkt på varandra. När det gäller dagens kraftmätningar räknar författarna inte med samma framgång. Nya terrordåd, kanske på samma skrämmande nivå som angreppet mot World Trade Center och Pentagon (9/11), kommer inte att kunna undvikas. Särskilt oroande är erfarenheterna framför allt från Storbritannien och USA självt av inhemsk terrorism. Någon slutlig seger är inte att räkna med, lyder det bistra budskapet.

TITEL:

Inferno: The World at War, 1939–1945

FÖRFATTARE:

Max Hastings

FÖRLAG:

Alfred A. Knopf, New York 2011

Från en rad specialstudier av olika fälttåg har Max Hastings tagit steget över till andra världskriget i dess helhet. Vid det här laget tämligen välkända iakttagelser och slitna anekdoter har ersatts av en otrolig mängd vittnesbörd från ”vanliga människor”, samlade i en enda volym. Alla tänkbara aspekter kommer med i en konflikt utan motstycke i mänsklighetens historia – inte minst vad som sker vid sidan av och bakom fronterna.

Kanske ofrånkomligt dominerar ändå slagfältsskildringarna, denna gång utan att tyngas av operativa och taktiska analyser. Tonvikten på individernas upplevelser ger Hastings istället utrymme för värderingar. Mot Japan var markinsatserna av främst marinkåren överflödiga, hädar han, landet knäcktes av USA:s flyg och ubåtskrigföring. I Europa svarade östfronten för nio tiondelar av väpnade insatser och förluster. Och med materiella västbidrag kunde Sovjetunionen ensam ha krossat Hitlertyskland; redan i december 1941 insåg ekonomiskt skolade bedömare i Berlin att kriget inte längre kunde vinnas.

Likafullt fångas författaren av ”sidoshopen” i syd och väst som får mer utrymme än han själv egentligen finner motiverat. Det är här han pekar ut otillräckliga befälhavare och grubblar över varför tyskarna var bättre soldater än ”borgerliga” västlänningar.

TITEL:

On China

FÖRFATTARE:

Henry Kissinger

FÖRLAG:

Allen Lane 2011

Boken visar Henry Kissinger från hans kanske bästa sida. Här finns ingen arrogans eller amerikansk självmedvetenhet. Det överraskar inte. Tiderna har ju blivit sådana att Kina allmänt bemöts med respekt som partner på världsscenen, om än med starka reservationer mot bristen på frihet och mänskliga rättigheter. Kissinger hänger med, som alltid.

Han och/eller hans medarbetare har bemödat sig att finna de långa mönstren i Kinas historia, de som Mao Zedong försökte göra våld på men kanske paradoxalt själv anknöt till. Resultatet ger inte minst upphov till intressanta reflexioner om skillnader mellan kinesisk och amerikansk diplomati och förhandlingskonst, faktorer som spelade en särskilt stor roll i början av 1970-talet när, efter kulturrevolutionens brutala kaos, Mao nalkades USA som motvikt mot partnern Sovjetunionen.

De åren framstår i efterhand som en höjdpunkt hittills i relationerna USA-Kina. När Sovjetunionen upplöstes ändrades den globala balansen. Med Deng Xiaoping och en ekonomisk dynamik har förhållandet blivit både svalare och mer jämställt. Men Kissinger döljer inte sin belåtenhet över en fortsatt roll som en samtalspartner i Beijing. Han har velat fånga en kinesisk kärna, och det har han nog lyckats med på sitt speciella vis.

TITEL:

Post-Imperium:
A Eurasian Story

FÖRFATTARE:

Dmitri Trenin

FÖRLAG:

**Carnegie Endowment For International
Peace, Washington, DC-Moscow-
Beijing-Beirut-Brussels 2011**

2000-talets succémodell byggd på ständigt stigande oljeinkomster är ohållbar. Det är Dmitri Trenins dom över vad han ser av rysk tillväxt utan utveckling och en kapitalism utan demokrati. I värsta fall kan Rysslands sönderfall inte uteslutas. Grundanslaget är dock positivt. Andra länder som förlorat till synes allt har rest sig. Ryssland har chansen att bli ett modernt land om nationen förmår att vända sig mot korruption, byråkrati och ett nyckfullt regelsystem.

Det ligger i ryssarnas händer att skapa en ny nationalstat med sin tekniska och intellektuella förmåga som bas. Centralt vore att bygga stabilitet i Centralasien. Målet måste vara att integreras – inte i EU som vi kanske tror men väl österut. Likt Peter den store bör dagens ryska ledare sikta ut över sjön, denna gång dock Stilla havet istället för Östersjön. I författarens vision blir Vladivostok 2000-talets huvudstad i en ”Euro-Pacific”-stat.

Supermaktsdrömmen är på det hela taget avskrivnen. Kan då ryssarna slå sig till freds med sin lott, modernisera sitt system och använda mjuk makt mot omvärlden? Alternativet är enligt författaren hur som helst inte ett återupprättande av det historiska imperiet utan en marginalisering av Ryssland.

TITEL:

**Rock the Casbah: Rage and Rebellion
Across the Islamic World**

FÖRFATTARE:

Robin Wright

FÖRLAG:

**Simon & Schuster,
New York-London-Toronto-Sydney**

Counter-jihad, en motrevolution, kallar Robin Wright det som når oss söder om Medelhavet. Den arabiska våren tecknas av denna erfarna amerikanska utrikeskorrespondent som den fjärde av Mellersta Österns omvälvningar – i tiden efter det ottomanska väldets kollaps, Israels tillkomst och den iranska revolutionen. Den markerar, hävdar hon, att islamisterna och främst al-Qaida har tappat fart.

Det som förenar en ungdomlig revolt är ett avståndstagande från hatfyllda budskap, självmordsbombare, gisslantagande och massvåld. Många vill gjuta nytt liv i den förhärskande religionen, andra hoppas på politiska reformer, och framför allt kräver man mänskliga rättigheter – inte minst kvinnors rättigheter. I stället för kamp mellan civilisationerna skönjer vi i ökande grad strävanden inom ramen för en gemensam global civilisation.

Boken är skriven innan resultaten av den arabiska vårens första val var klara, med överallt stora framgångar för islamistiska grupperingar och i Egyptens fall därtill en frammarsch av bokstavstroga salafister. Författaren har också räknat med att bakslag ska komma inom politiskt oerfar-na grupperingar, men grundtonen är hoppfullt optimistisk.

Böckerna anmälda av Olof Santesson